

kutyák valamikor az északi sark tájainak egész területében el voltak terjedve s így semmi sem áll annak a föltevésnek utjában, hogy eleink már őshazájukban is ismerték a pulit és épen nem lehetetlen, hogy a honfoglalás idejében hozták magukkal.<sup>13</sup>

A magyar puli a német spitzkutyához hasonlóan nagyon hű, gazdájához ragaszkodó és fölötte értelmes, habár meglehetősen ingerlékeny állat. Okosságának megfelelően nagyon különböző célra is használható. Többnyire juhászkutya, mely a juhokkal jár a legelőre s mint fürge és mindig kezes terelő kutya pompás szolgálatot tesz. A kecskeméti pusztákon a juhnyájjal<sup>14</sup> rendszeren néhány komondor és egy-két puli jár s ámbár a juhászok azt állítják, hogy a lomha és komor komondor is jó terelő eb, mégis egyértelműen elismerik, hogy a fürge pulival semmiképp sem versenyezhet. Mindazonáltal téves az a hit, hogy a puli kizárólagos juhászkutya. Tóth Mihály két szép pulija (Mudi és Avas) például a kondával jár s a kanásznak valóságos jobb keze. A kicsiny csahos a legmarczonább kantól sem hőköl vissza s fürgén ide oda szökelve, éles hangú, szapora ugatásával és apró fogait csattogtatva, ugyancsak rendben tartja a kikapós agyarasokat. Önérzetét azonban az sem sérti, ha szelidebb jószágot bíznak gondjaira s mint Kecskemét közelében a Ródlí dülön értesültem, Miklovics József «Ficzko» nevű pulija reggeltől napestig a tyúkokat őrzi. A puli e mellett általában tartott s például a kecskeméti tanyákon nagyon gyakori házőrző eb. Ugyancsak hangos üdvözlettel s a nadrág iránt való félreismerhetetlen előszerezzettel fogadja ez idegent. A pitvarajtó előtt lomhán heverő komondorok még föl sem vetették a fejüket, még egy bosszús kaffantásra sem érdemesítették a látogatót, a mikor a kis sátán már hevesen támad és rikácsoló csaholásával végre feingerelvén, talpra állítja a medvetejű, marczona ebeket is. De ha az ember nyugodtan megáll és merőn szembenéz vele, akkor fülét hátra vetve és farkát behúzza, szégyenkezve elsompolyog s legfeljebb tisztes távolból nyeffent még egy-kettőt, szeme zugából sunyi pillantást vetvén a háborgatóra. Egyénisége azonban korántsem egyforma, mert a hol gyakoribb a látogató, ott a puli nagyon barátságos tud lenni; egy-két jó szó, egy kis czirógatás elegendő arra, hogy az embert kegyeibe fogadja.

Méhely Lajos.

## Észak-Németország őslakóinak vadjai.

Észak-Németország legrégebb lakóiról nincs semmi megbízható adat, följegyzés. De az bizonyos, hogy mielőtt a rómaiak ismerték volna ezt a vidéket, laktak már ott emberek. A jégréteg eltűnése után, miután friss növényzet borította a földet és az erdőket vadállatok népesítették be, megjelent nemsokára az ember is és vadász népek, később valószínűleg finnek, járták keresztül-kasúl az erdőket. Ezeket azután valószínűleg a délkeletről jövő népek szorították ki, kik már valamivel magasabb műveltségi fokon állottak; háziállatokat hoztak magukkal és állandó lakhelyeket építettek. Történelmi idők előtti sírok és konyhahulladékokból (kjökken mödding) következtethetünk az ő műveltségükre.

<sup>13</sup> Pelzeln véleménye szerint az összes puliforma kutyák valamely negyedkori, kihalt ebfajról származnak.

<sup>14</sup> Jakabszálláson: bürge, talka.

Vadászattal és halászattal foglalkoztak a legrégebb lakók. Sok azok közül a vadak közül már kihalt, egyrészt a megváltozott éghajlati viszonyok, másrészt az emberi műveltség haladása következtében. Így pl. a mammuth, orrszarvú, barlangi medve, óriás szarvas és a bölény. Számtalan kövült és félig kövült csontmaradvány, milyeneket mocsarakban, barlangokban találnak, bizonyítja ezt s ezek sok esetben megbízhatóbb bizonyítékok, mint a későbbi idők irott följegyzései. Kövült mammuth- és bölény-csontváz-részletek vannak a kieli állattani muzeumban is. Hogy az ember kortársa volt ezeknek az óriásoknak, az be van bizonyítva. Nehring tanár ezt a tényállást Észak-Németországra nézve is bebizonyította csiszolatlan kő-korszakbeli kovaszilánk eszközök által (még pedig az óriás szarvasra vonatkozólag).

Más állatok hasonló okok következtében pusztultak ki arról a vidékről, de előfordulnak vadon még most is más részein a földnek, pl. a pézsmatulok, rénszarvas, melyek most az északi vidékek lakói, vagy az ember különös védelme alatt néhány példányban még képviselve vannak, vagy mint a medve, félreesőbb vidékekre húzódtak. A ló is régebben vadon fordult elő. Más fajok nagyon megkevesebbedtek egyéni számukra nézve és tartózkodási helyük számára nézve is, mint a hogy azt a vaddisznónál, szarvasnál, farkasnál és hódnál látjuk.

Azok a leletek, melyek a csiszolt kő-korszakból maradtak fenn, sokkal hitelesebb képet nyújtanak Észak-Németország őslakóinak foglalkozásáról és háztartásáról, mint a sírok; egyszersmind áttekintést is nyerhetünk belőlük azokról a vadakról, melyeket abban az időben vadásztak, ettek, vagy háztartási célokra használtak.

A ragadozók közül a barna medvét, mint legnehezebb vadat, igen sűrűn vadászták. A Harz hegységben, Schwarzfild közelében, Struckmann dr. talált részben fölnyitott csontokat is. Az őslakók sohasem mulasztották el a csöves csontokat a tűznél megmelegíteni, egy ügyes itéssel föl pattantani, hogy a benne lévő csontvelőt élvezhessék, úgyis kevés zsirt ettek, minthogy vaddal táplálkoztak. A hatalmas szemfogakat kitérték és ékszerű használták. Háromszáz év előtt a medve Észak- és Közép-Németországban nem volt ritka jelenség. Most azonban már kipusztult.

A farkas sem volt Németországban ritka vendég. 1797-ben még garázdálkodott ez a »nyájak veszedelme« Regensburg közelében. Ezt is vadászták már az őslakók, mit a régi sírokban talált átfúrt fogak bizonyítanak, melyek szintén ékszerűl szolgáltak.

A rozsomák is (*Gulo borealis*), mely kizárólag északon fordul elő, régen Németország vadjaihoz tartozott. Ezt bizonyítják a Harz egyik barlangjában talált csontvázmaradványok. Még újabb időben is talált I. H. Blasius, a német zoológus, Fraunfeld közelében, Szászországban rozsomákat.

Vidrát, borzot és vadmacskát, melyek régen sokkal nagyobb számban fordultak elő, sűrűn vadásztak az őslakók és meg is ették, a hogy az a konyhahulladékokban előforduló csontokból látszik. Hisz még a század elején is volt a Harz-hegységben, de kövült csontvázdarabokat még nem találtak.

A hód és a nyúl sem hiányzott az őslakók asztaláról. A fehér havasi nyúl (*Lepus variabilis*) régebben Németországban is előfordult, most azonban főlhúzódott északra és a magasabb hegységekbe.

A szarvasnak is sok képviselője élt akkor. A szarvas, öz, jávorszarvas, dämvd, rénszarvas és óriás-



szarvas csontvázmaradványait gyakran találják az archeologusok a konyhahulladékok közt. Továbbá két hatalmas vadtulok: a bölény (*Bos priscus*) és az őstulok (*Bos primigenius*), melyeknek vadászata sok veszedelemmel és izgalommal járt.

Újabb kutatások kiderítették, hogy a ló is vadon élt a diluvium idejében Németországban. Nehring tanár

vizsgálatai folytán kiderült, hogy a mostani ló is attól az őslótól származik. Vadászták és megették.

A magasabban fekvő kulturrétegekben egy kisebb fajta lónak csontvázat találtak meg; a csöves csontok mind föl voltak pattantva, vagy szétzúzva.

Természetes, hogy a vadászok is vadászták már akkor izletes pecsenyéjéért. *Nimród.*

## VADÁSZAT.

### A sebhedt nagyvad felkeresése.



Tudvalevőleg igen ritka eset az, hogy a meglőtt vad »tűzben maradjon«; rendszeren még egy darabig elvánszorog a lövés helyéről s távolabb rogyik össze. Azért sarkalatos szabálynak veendő, hogy a lövés után a vadat mindaddig szemmel kell kísérni, míg csak a sűrűség vagy távolság el nem rejti előlünk. Természetesen első dolgunk legyen azután, hogy a lövés helyét — akár elhibáztuk a vadat, akár nem — szorgos fürkészés tárgyává tegyük a jelek miatt,

hogy ezekből kombinative véleményt alkothassunk magunknak s a további teendőkre nézve megállapodásra juthassunk, — de másrészt, hogy korábbi feltevésünk helyes avagy helytelen voltának megállapíthatása végett a jelek jelen vagy jelen nemléte folytán tisztába jöhessünk. Ha a lövés helyén semmi jelet nem találunk, — aminthogy néha még a legjobb lövés daczára sem találni a lövés helyén jelet: akkor ennek keresése végett a vad csapását veszszük figyelmes szemle alá s megyünk rajta addig, míg a keresett jel meg nem kerül, ami azután a további eljárásra nézve irányadóul szolgálhat s ehhez, illetve a sebesülés valószínűleges minemőségéhez képest hosszabb vagy rövidebb ideig pihenni hagyjuk a vadat, mielőtt az utánkeresést megkezdendők, — később pedig a vérebbel, vagy annélkül utána megyünk a vadnak — a lövés helyéről indulva ki természetesen, melyet előzőleg már törettel (a szokott módon) megjelöltünk; — a keresést azután tovább folytatjuk mindaddig, míg ismét jelet vagy vért találunk, ahova ismét törettet teszünk s így tovább. Esetleg pedig, hogy sok időt ne vesztegessünk: ott folytatjuk ismét a csapást, ahol szoros megfigyelés után a vadat eltűnni láttuk volt s innét tovább követjük a nyomokat, vagy pedig, ha van, vérebbel vétetjük fel. Rendszeren azután a csapa valami sűrűségbe vezet, vagy egyáltalában oly helyre, hol vérkutyá nélkül csakugyan alig, vagy éppen nem boldogulhatunk és ekkor nincs más mód, mint saját ügyességünkben bizakodva akként segíteni a dolgon, hogy topografiai ismeretünket latba vetve, körülnyomozzuk a sűrűst, illetve azt a helyet, melyben a sebesült vadat — a csapák utalása szerint — rejteni véljük, annak biztos megállapíthatása végett ugyanis, vajjon megmaradt-e a kérdéses pásztában, vagy pedig ezen áthatolva, a szomszédos vagy talán éppen a harmadik, negyedik pásztába vonult-e a keresett vad? — Előfordulhat az az eset is, hogy a pásztákat sorjában körül kell nyomozni; és ilyenkor — kivált ha a vad nem vérzik és vérkutyá sincs kéznél, —

ugyancsak meggyülhetik a baja a még oly ügyes nyomozónak is, amíg a jól felismert csapákból biztosan megállapíthatja azt, hogy a keresett vad megmaradt-e, avagy pedig kiváltott-e a sorbavett pászták valamelyikéből? Természetesen ily munkánál pontos gyakorlati ismeretek s éles megfigyelő képesség nélkül vajmi kevésre mehetni és siker csak ritkán, vagy éppen nem koronázza még a legszorgalmasabb igyekezetet se; különösen pedig oly helyen nehéz az eligazodás tapasztalat híján, de egyáltalában véreb nélkül, ahol nagy vadállomány mellett a terület minden irányban föl van járva a vadtól s a csapák és csapások helyenként mintegy hálózatosan keresztezik egymást. De ily helyen a legtapasztaltabb nyomozónak is sokszor meggyül a baja, ha saját erejére van utalva s ugyancsak elő kell szednie a tudományát, ha a hieroglifekkel tele írt khaoszából, melyet a talaj eléje tár, kiokosodni akar! Megbecsülhetlen ilyenkor az a ritka tudomány, mely a legcsekélyebb jelből is útbaigazítani képesít: a csapa és nyomisme. Mert ennek birtokában gyakorlott nyomozó azt is meg tudja állapítani, hogy a sebzett vad nagyon beteg-e már, vagy még erősen halad tova; nem sántít-e; béllövést kapott-e; képes-e még az esetleg közelben levő árkot átugrani vagy sem; bírja-e még a hegynek felfelé való mászást stb. stb. Persze, ha jó vérkutyá áll rendelkezésére a vadásznak, sokszorosan megkönnyebbül az utánkeresés sok fáradságot és nagy szakértelmet igénylő munkája. Cserkészni és jól cserkészni fáradságos vadászati mód, de utánkeresni még fáradságosabb; hanem egy igazán jó vérkutyával valódi élvezet és bőven pótol minden fáradságot, — másrészt pedig praktikus oldala is megbecsülhetlen. Ép azért jól kezelt fő-, öz- és dämvadban bővelkedő vadászterület vadászatát, ahol rendszeren vadászni szoktak, el sem lehet képzelni véreb nélkül! Ennélkül igen sok vad elvész és igen sok fáradság és szenvedély vesz kárba — hogy a semmi által nem enyhíthető vadászkeserűségről ne is szóljak. És a vérebbel való bánás nem is olyan, hogy az talán visszariasztólag hatna, mint például egy féktelen, kell vagy sem, folytonosan nyargalászó divatos vizslával,

